

FELSEFE VE İÇTİMAİYAT

Mecmuası

Üç ayda bir çıkar

Türk felsefe Cemiyetinin resmi organıdır

Müdürü : Mehmet Servet
Müessisi : Agâh Sırrı

Müdürlük — Muhterem okuyucularımıza
M. Şekip — (Pierre Janet) - nin ruhiyat sistemi.
M. Bonnafous — Sociologie et géographie humaine.
A. Franceschini — İtalyanın muasır felsefe cereyanları.

NOTLAR VE TENKİTLER

M. Servet — İktisadî Mezhepler Tarihi (Gide ve Rist)

HULÂSALAR VE TAHLİLLER

Emile Bréhier, *Histoire de la philosophie allemande*. — D. Parodi, *les bases psychologiques de la vie morale*. — Harold Höfding, *Les conceptions de la vie*. — H. Sée, *Science et philosophie de l'histoire*. — Ch. Blondel, *Introduction à la psychologie collective*

MEVKUTELER

Publications of the American Sociological Society. — Giornale Critico della Filosofia



Adres : İstiklâl Lisesi, Şehzadebaşı, İstanbul

Hüsnütabiat matbaası

İSTANBUL

1929

HULÂSALAR ve TAHLİLLER

Emile Bréhier. — *Histoire de la Philosophie Allemande.*
Collection Payot. Paris 36, Boulevard Saint-Germain, 1921 S. 158

Eserin gayesi alman felsefesinin esas çizgilerini bu felsefenin tarihi içinde aramaktır. Alman felsefesinin bütün tezahürlerinde hayret edilecek bir ilham birliği vardır; yani XIII üncü asırda “ thomisme „ e, XVI inci asırda “ humanism „ e, son üç asırda muspet ilim hareketlerine karşı daima aynı tarzda ve kendi garip orijinallğine sadık olarak kâinata hep bu orjinal görüş ve daima bir usul ile mukabele etmiştir.

Bununla beraber bu felsefe de diğer felsefeler gibi y lınz ırk ve milliyete bağı kalmayıp beşerî bir kıymet kazanmak için takdire lâyık cehitler sarfetmiştir.

Alman felsefesi başlanğıçlarından Luther - e gelinceye kadar , yani bütün orta zamanda lâtinçe yazılmış ve katolik akideleri içinde kalmıştır ; İlk alman feylesofu Jean Eckart [1260 - 1327] dan başlar, denebilir.

Bir alman tarihçisine göre bu feylesofun esas fikirleri alman milli-yetciliğinin en harim esasından çıkarılmıştır.

Bu mistik feylesof, “ romain „ mistikler gibi ruhun Allaha yükselmesi dereceleri üzerinde oyala mayıp gerçek varlık ve gerçek bilgiyi ortaya koymak istemiştir. Eckart - ın sistemi kâinat dıramının bir men-kıbesidir. Alman tefekkürünün ritmi buradan başlar, yani fert aynı zamanda hem yükseltilir, hem de alçaltılır. “Réforme„ devrinden evelki Alman fikir hayatı heman heman bu mahiyette bir mistik harekette toplanır. Almanyayı lâtin hıristiyanlığından şiddetle koparıp ayıran Luther [1484 - 1546] ingiliz nominalistlerinin tesiriyle Roma katolik kilises'nin realizmine düşmandır.

Bu sebepten lâtin “ humanisme „ ini de istemez. Cihanşümul bir “ hars „ yapmak fikirlerine de taraftar değildir. Alman tefekkürü XVIII inci asra kadar lâtinizmden ayrılmış, kendi kabuğuna çekilmiştir. Küllî bir aklın varlığını farzederek kurtuluşu bunun vesayetinde tasavvur etmek boştur. Kurtuluş imane erişmek ve bunun iradesine dayanarak insanlığın fevkına çıkmakla olabilir. Böyle ilahî bir imana erişmemiş bir insanın ne müdrikesi,

ne akliselimi güvenilecek şeyler değildir. İşte bütün alman ruhu bu noktada birleşir: İmansız, felsefî veya içtimai bir vazifeyi benimsememiş insanın hiç bir şeyine güvenmemek. Bunun için insan aynı zamanda hem alçak, hem yüksektir: Alçaktır, ilahî, felsefî, içtimai bir vazife imanına erişmemişse; yüksektir, böyle bir imana erişmişse. Alman tefekkürü bu ruhu muhafaza etmek şartıyla Avrupanın bütün fikir medeniyetile temasa gelmiş ve bunları asıl ruhuna sadık olarak temsil etmiştir. Alman ruhunun en kudretli taazzuvu Kantta tahakkuk etmiştir. Binaenaleyh alman fikir hayatında bir dahi bulunmadığı zaman, Kantçılık an'anesi kendisini hemen herkese tahmil ettirir.

Alman ruhu eşyayı rutumaza, ruhumuzu da eşyaya sokmadan rahat edemez. Eşyayı kendi yerinde ve ruhu kendi aleminde bırakmak Alman ruhunun elinde değildir. Tabiatı insanileştirmek ve insanı tabiileştirmek ister. Bunun için ne ampirizmde, ne de spritüalizmde rahat edebilir. Psikolojik ferdiyet ve mahsus şey ile ruhunu asla doyuramaz. Tecrübeye muta olan şeyler tabiatın kendisi olmayıp müdrikenin mamulâtıdır. Zekânın işi, ampirizmin iddia ettiği gibi ne ham mutaları kaydetmekten ibaret, ne de kartezen rasyonalizmin iddiası tarzında bu ham mutalar duygusundan küh ve mahiyetlerin aklî idrakına yükselmektir. Zekânın işi mevcudatın husul şartlarını müdrikenin kanunları içinde yakalamaktır. İki tezat içinde düşünmeyi seven alman ruhu varlıkta dahi "phénomène" ve "noumen", gibi biri görünür ve bilinir, diğeri görünmez ve bilinmez zıt şeyler üzerinde yürür, bilgide de aynı yoldan giderek biri "izafî", diğeri "mutlak", iki bilgide rahat eder. Bütün bu cehitler mevcudatın külli ritmini alman ruhu içinde zihne yakalatmak ve ifade ettirmek hamleleridir.

M. Şekip

D. Parodi. - *Les bases psychologiques de la vie morale*, Paris, Felix Alcan, 1928, S. 155

"Fransada Muasır Felsefe", ünvanlı tanınmış eserin müellifi ötedenberi ahlâk felsefesi meselelerine alâka gösterir. Fakat şimdiye kadar yalnız bazı ahlâk ve içtimaiyat mütefekkirleri hakkında tenkit yazıları neşri ile meşgul olmuş, ahlâk felsefesinde tasvip eylediği esas fikirleri bir sistem tarzında ortaya atmamıştır; şimdi bu boşluk doldurulmuş oluyor. Müellif mukaddemesinde maksadını şu suretle anlatmaktadır. Akıl gayri şahsiliği, külliliği, insicamı talep eder; bundan dolayı beşeriyetin ahlâkî cehdinde mündemiç prensibi izah etmeye ve meşru göstermeye elverir. Fakat ahlâkı mahz